

Vad handlar iakttagandet av skälighetsprincipen och utdelningen av tilläggsförmåner i bolagen om?

1 (3)

1 Allmänt

Till uppfyllelsen av skälighetsprincipen hör tre centrala begrepp:

- trygghet
- skäliga grunder för utbetalning av tilläggsförmånerna
- kontinuitet

Enligt trygghetsprincipen ska livförsäkringarna prissättas på ett tryggt sätt så att försäkringspremierna och försäkringens placeringsavkastning räcker till för förväntade förbindelser. De allmänna principerna för fördelningen av detta överskott som uppstår härmed bestäms genom skälighetsprincipen. Eftersom livförsäkringsbolagets resultat varierar årligen och det inte ens uppstår överskott under vissa år bör tilläggsförmånernas kvantitet utjämnas mellan åren.

I det följande behandlas respektive princip mera ingående.

2 Trygghetsprincipen

I 13 kap. 1 § 2 mom. i försäkringsbolagslagen stadgas det: "Beräkningsgrunderna för försäkringspremierna för nya livförsäkringar ska uppgöras med hänsyn till trygghandet av de försäkrade förmånerna så att försäkringsbolaget kan fullgöra alla sina förbindelser som föranleds av dessa försäkringar utan att behöva använda andra tillgångar än försäkringspremierna för dessa försäkringar och den avkastning som fås genom placering av dem, på ett sätt som skulle kunna äventyra möjligheterna att uppfylla solvenskraven...".

Till beräkningsgrundernas trygghetsprincip hör alltså tanken om att försäkringspremierna fastställs på ett tryggt sätt. På grund av det i premierna inkluderade säkerhetstillägget skapar beräkningsgrunderna sannolikt i genomsnitt överskott. Detta överskott ges tillbaka till kunderna i form av tilläggsförmåner i sådana försäkringar där kunderna har rätt till det av försäkringarna eventuellt skapade överskottet.

Dessutom konstateras det i 9 kap. 1 § 2 mom. i försäkringsbolagslagen: "Försäkringsbolaget ska ha betryggande beräkningsgrunder för bestämmande av ansvarsskulden. Ansvarsskulden ska alltid vara tillräcklig så att försäkringsbolaget vid en skälig bedömning kan

fullgöra de förpliktelser som uppkommer till följd av bolagets försäkringsavtal." Enligt ansvarsskuldens trygghetsprincip uppstår det sannolikt överskott under hela avtalsperioden.

3 Princip om skäliga grunder för utbetalning av tilläggsförmåner

I 13 kap. 2 § 1 mom. 1 satsen i försäkringsbolagslagen stadgas det: "När tilläggsförmåner beviljas på försäkringar som enligt försäkringsavtalet har rätt till eventuella tilläggsförmåner på grundval av överskott som dessa försäkringar avkastat, ska i skälig omfattning både i fråga om det totala beloppet av de tilläggsförmåner som beviljas på dessa försäkringar och i fråga om fördelningen av dessa förmåner, beaktas beloppet och uppkomstsättet av överskottet på dessa försäkringar."

Skälighetsprincipen gäller alltså sådana försäkringar för vilka det i försäkringsavtalet har avtalats om rättighet till överskott. Rättigheten till överskott har vanligen fastslagits i försäkringsvillkoren. Till exempel till fondförsäkringar brukar det inte höra någon rättighet till överskott.

Överskottet utbetalas genom att man ger tilläggsförmåner. Försäkringsskydden kan höjas eller premierna kan sänkas. Försäkringsbesparingar kan även utökas genom kundgottgörelser eller tilläggsräntor vilket i allmänhet även innebär en höjning av riskskyddet.

Kundgottgörelserna kan vara ovillkorliga eller villkorliga. Man kan låta bli att betala villkorliga kundgottgörelser t.ex. då försäkringsbolagets solvens är hotad eller då kunden återköper försäkringen. Villkorliga kundgottgörelser kan också senare omvandlas till ovillkorliga.

Som det konstaterades ska skälighet bedömas å ena sidan mellan kunderna och å andra sidan mellan kunderna och bolagets ägare.

Till exempel försäkringens storlek och beräkningsränta kan påverka överskottsbeloppet och därmed kan de även påverka tilläggsförmånernas storlek. Tilläggsförmånernas storlek kan även påverkas av på vilket sätt överskottet uppstår, såsom avtalets längd och möjligheten att återköpa försäkringen. I pensionsförsäkringar har ju möjligheten till återköp begränsats.

Vad handlar iakttagandet av skälighetsprincipen och utdelningen av tilläggsförmåner i bolagen om?

2 (3)

Då man jämför olika försäkringar med beräkningsränta finns det inte nödvändigtvis stora skillnader i totalavkastningen eftersom försäkringar med högre beräkningsränta oftast får mindre kundgottgörelser. Försäkringar som har högre beräkningsränta än andra försäkringar har större ränterisk i ansvarsskulden och en del bolag använder detta som motivering för att dessa försäkringar ger kunden t.o.m. lägre totalavkastning.

Dessutom ska försäkringsbolagets styrelse behandla målen för utbetalningen av tilläggsförmåner. I 13 kap. 2 § 3 mom. i försäkringsbolagslagen konstateras det: "Försäkringsbolaget ska för utbetalningen av tilläggsförmåner ha skriftliga mål som godkänts av styrelsen och som försäkringsbolaget ska offentliggöra på sina webbsidor och i sitt bokslut."

Syftet med bestämmelsen är att främja konkurrens och transparens i försäkringsbolagens verksamhet. Enligt motiveringarna i försäkringsbolagslagen ska förutom försäkringstagarna även placerare och försäkringsbolagens ägare ha en tydlig och rätt bild av fördelningen mellan olika intressegrupper av överskottet som skapas av försäkringarna.

Transparens betonas ytterligare i 13 kap. 2 § 3 mom. 2 satsen i försäkringsbolagslagen: "Försäkringsbolaget ska årligen på sina webbsidor och i sitt bokslut framställa en rapport om måluppfyllelsen och eventuella motiveringar till att målen inte uppnåtts."

4 Kontinuitetsprincipen

Trots trygghetsprincipen kan försäkringsbolagets resultat uppvisa underskott; resultatet för försäkringsbolagets riskrörelse varierar från år till år och placeringsverksamheten är cyklisk.

Kontinuitetsprincipen nämns i 13 kap. 2 § 1 mom. 2 satsen i försäkringsbolagslagen: "Tilläggsförmånerna får inte äventyra möjligheterna att uppfylla de solvenskrav ... eller kontinuiteten i nivån på tilläggsförmånerna."

Enligt principen får man under goda år inte dela ut allt för mycket tilläggsförmåner så att man kan dela ut tilläggsförmåner även under dåliga år. Å andra sidan får man inte heller dela ut på detta sätt ofördelade tilläggsförmåner i form av dividender.

Kontinuitetsprincipen är viktig för kunden. I samband med försäljningen av försäkringen ges kunden en bild av försäkringens avkastning. Det handlar om uppfyllelsen av detta löfte.

Uppfyllelsen av solvenskravet är dock primärt ur försäkringsbolagets synvinkel. Utbetalningen av tilläggsförmåner får aldrig äventyra uppfyllelsen av solvenskravet. Det är också viktigt för kunden att försäkringsbolaget kan fortsätta sin verksamhet och betala de utlovade förmånerna.

5 Försäkringar som är berättigade till tilläggsförmån samt omfattningen av utredningen om skälighetsprincipen

Som det konstaterades i det föregående ska det avtalas separat om rätten till överskott i försäkringsavtalet.

Fondförsäkringar är i allmänhet inte delaktiga i fördelningen av överskott och följaktligen presenteras de inte separat. Fondförsäkringarna är dock med i analysen av hela bolagets överskott i enlighet med den egentliga utredningen om skälighetsprincipen.

I talen ingår även andra försäkringsgrenar som faller utanför ramen för utredningen, såsom främst kapitaliseringsavtal och rena grupplivförsäkringar. I vissa fall ger bolagen tilläggsförmåner genom att höja försäkringssummorna eller genom att sänka premierna.

Likaså är mottagen återförsäkring också med i hela bolagets tal.

6 Hur överskott uppstår

Livförsäkringsbolagets överskott består av tre delar:

- risköverskott
- omkostnadsöverskott
- ränteöverskott

Samma indelning syns även i försäkringspremierna som innehåller risk-, omkostnads- och ränteandelar: i den del av beräkningsgrunden som gäller riskmättet beskrivs försäkringsrisken, såsom dödligheten och invaliditeten, i omkostnadsdelen kostnaderna för premierna och besparingarna och i räntegrunddelen beräkningsräntorna.

Vad handlar iakttagandet av skälighetsprincipen och utdelningen av tilläggsförmåner i bolagen om?

3 (3)

Livförsäkringsbolagets årliga resultat består av summan av ränte-, risk- och omkostnadsrörelsernas summa. I dessa komponenter kan man årligen observera betydande slumpmässig variation. Om placeringsverksamhetens avkastning överskrider den fasta beräkningsränta som lovats för försäkringarna och den eventuellt årligen fastställda kundgottgörelsen, uppstår ränteöverskott. Om de av försäkringarna förorsakade riskersättningarna underskrider de av försäkringarna debiterade riskavgifterna, uppstår risköverskott. Om bolagets affärsomkostnader är mindre än de av försäkringarna debiterade belastningarna, uppstår omkostnadsöverskott. Inom fondförsäkringarna är endast risk- och omkostnadsöverskott möjliga.

Å andra sidan är det möjligt att försäkringarna även skapar underskott. Även om försäkringspremien är vid försäljningstidpunkten fastställd på tryggande sätt uppstår det dock inte nödvändigtvis något överskott. Då försäkringarna kontinuerligt skapar underskott kan försäkringsbolaget ändra beräkningsgrunden för nya försäkringar. För de gällande försäkringarna är det möjligt att ändra beräkningsgrunderna endast i vissa situationer enligt försäkringsavtalslagen. Det enda alternativet för försäkringsbolaget är att öka ansvarsskulden för de försäkringar som skapar underskott.

Placeringsavkastningen på eget kapital beaktas antingen enbart i ränterörelsens resultat eller så räknas ränterörelsens resultat å ena sidan utan avkastning på eget kapital och å andra sidan med avkastning på eget kapital. I utredningen används det senare analysättet.

Finansinspektionen samlar årligen in uppgifter om hur överskott uppstår.

7 Användning av överskottet

Skälighetsprincipen gäller uttryckligen användningen av överskottet. Då bolaget går på vinst utdelas överskottet i aktiebolaget som tilläggsförmån till kunderna eller reserveras för framtida tilläggsförmåner, eller delas ut som dividend och en del går åt till skatter. I ett ömsesidigt bolag betalar man i stället för dividend ränta på garantikapitalet till garantikapitalets ägare. Dessutom lämnas i allmänhet en del av vinsten till att stärka bolagets solvens. Då man i utredningen talar om dividender avses därmed även garantikapitalets ränta.

Användningen av det till försäkringsverksamheten hörande överskottet har indelats i beviljade ovillkorliga och villkorliga förmåner och kundgottgörelser, förändringar av ansvarsskulden och utjämningsansvaret samt annan användning.

Finansinspektionen insamlar årligen även information om användningen av överskottet.

För att försäkringsbolaget ska kunna behandla sina kunder sinsemellan rättvist i förhållande till vilka försäkringar som skapar över- eller underskott ska försäkringsbolaget klassificera försäkringsavtalen vid tillämpandet av skälighetsprincipen. Till exempel försäkringar som har en beräkningsränta på 4,5 % får i allmänhet inte en likadan kundgottgörelse som försäkringar med en beräkningsränta på 2,5 %. Det finns inte nödvändigtvis några stora skillnader mellan försäkringarnas totalavkastning. Naturligtvis har försäkringen med en beräkningsränta på 4,5 % en garanterad avkastning på 4,5 %.

Även andra klassificeringsfaktorer finns i bruk. Till exempel tilläggsförmånerna för pensionsförsäkringar som saknar återköpsmöjlighet är ofta större än tilläggsförmånerna för kortare sparförsäkringar.

En rättvis allokering av överskottet både mellan kunderna och mellan kunderna och försäkringsbolagets ägare kan vara en krävande uppgift.

I anslutning till försäkringar som har än högre beräkningsränta än andra försäkringar har försäkringsbolaget en större ränterisk för ansvarsskulden. Inom finasteorin har man allmänt antagit att avkastning och risk går hand i hand: ju tryggare ett placeringsobjekt är, desto mindre blir den förväntade avkastningen för placeraren, och vice versa. Eftersom en hög beräkningsränta är ur försäkringsbolagets synvinkel kopplad till en högre risk har en del bolag t.o.m. argumenterat för att dessa försäkringar borde ha en lägre totalavkastning.

Försäkringsaktiebolag kan dessutom ha olika kapitaliseringsstrategier för att optimera den effektiva användningen av kapitalet. Kunderna ska informeras klart om dessa.

